

szülőhelye, Leon szigete színhelyévé lett Riego fölkelésének, s ettől fogva a gyermek csaknem folytonosan a harcztér benyomásai alatt növekedett. VII. Ferdinánd zsarnoki uralma s a nemzetnek ez ellen fölláborodott közszelleme szabadelvű irányt adtak lelkületének s még alig lépett be, mint tiszt, egy lovas ezredbe, máris gyanuval fogta körül a kormányt. 1824-től kezdve öt éven át, ezredétől elszakítva, rendőri felügyelet alatt tartották. Még gyermek s már politikai üldözött. Midőn végre a fölügyelet alól fölmentették, akkor is jónak látták őt más ezredhez osztani be s a katonai lelket fölmagasztáló csatatektről távol, a tengerparton, csempészek elleni szolgálata szoritani. Előmenetelével is annyira meg volt akadva, hogy még a forradalom kitörésekor is csak alhadnagy volt. De Mina tábornok hadsegédé vette maga mellé s az állásában sikerült annyira kitüntetnie fényes tehetségeit, hogy rövid négy év alatt tábornokká lőn.

A bizalmatlanságot azonban még sem sikerült eloszlatnia maga iránt, a mi onnan is látszik, hogy önálló parancsnoksággal soha sem bízták meg, pedig egy tüzérdantár ügyes és tapintatos vezényletével, mely nevét Spanyolországban híressé tette, — megmutatta, hogy képes lenne rá.

Hazája határain túl nem katonai, de politikai szereplése után lett ismeretessé. Politikai pályája 1841-ben kezdődött, mikor a kortes üléseiben mint képviselő részt vett. Mint ilyen Mária Krisztina pártjához vallotta magát, s már akkor ellenséges állást foglalt el azokkal, a kik a VII. Ferdinánd által eltörölt saliai törvényre támaszkodva Juan, illetőleg ennek fia, Don Karlos számára követelték a koronát. Tevékeny tagja volt a pártnak, mely Mária Krisztinát a trónra visszahívta, s 1845-ben mint senator már részt vett a felsőház üléseiben. Egy év múlva még nagyobb befolyásra jutott, a mi nagy szála volt a miniszterium szemében, elannyira, hogy az végre elbocsátását követelte. E föllépésnek azonban nem a Serrano, hanem a miniszterium elbocsátása lett az eredménye s a tábornok maradt a helyzet ura. De a mit a miniszterium ki nem vihett, kivitte a kamarilla, mely nem szívelte, hogy valaki oly merészen lépjen föl titkos terveivel szemben s kárhözválti merje azokat, mint Serrano tevő. Ő volt az, ki Esparterónak és Olozagának a száműzetésből visszahívását merite indítványozni, a mi annyira elkésztette ellene az udvari befolyásos köröket, hogy helyét kénytelen volt átengedni Narvaeznek, ki, hogy őt eltávolítsa, Granadába küldötte parancsnokul.

Serrano ezután idejét külföldi tapasztalatok gyűjtésére használta föl. Különösen huzamos időt töltött Poroszországban, hogy az ottani vérendszerezéssel alaposan megismerkedjék. De már az 1854-ki fölkelés ismét hazájában találta, s ő a fölkelésben tevékeny részt vett és a szabadelvű uniónak legkitünőbb tagjai közé tartozott. Midőn pedig az általa melegen pártolt ügy elbukott, ő is osztozott társai szerencsétlenségében s velök együtt szenvedte az üldözést.

A legjelentékenyebb szerepek egyike jutott számára az 1868-diki fölkelésben. Prim őt ruházta föl ama sereg parancsnokságával, mely a Novaliches alatt Sevilla felé tartó egyetlen erős királyi sereg

ellen volt indulandó. Szept. 28-án találkoztak az arcelei hidnál s a három ízben megújuló csata a királyi sereg megverésével végződött. A Bourbon-dynastia trónvesztettsége befejezett ténynek vált s Izabella külföldön keresett menekülést. A forradalmi bizottmány Serranora bizta a legfőbb kormányhatalmat, s ő mint diktátor oly tapintatosan járt el, hogy az ellenséges pártokat egyesítette s a forradalom ügyének megnyerte, s a szenvedélyek lecsillapításával az új miniszterium elnöke lett.

Ez időtől kezdve a spanyol események igazi drámai rohamossággal váltakoztak. A köztársasági párt meghasonlott önmagában is s Prim tábornok meggyilkoltatása megrendítette önbizalmát. Serrano diktatúrája ellen 1869-ben republikánus lázadás tört ki, de azt csakhamar leverte. A monarchikus áramlat erősebb lett, s bár az elűzött Izabellára vagy fiára vagy éppen Don Karlosra — kinek egy újabb betérése meghiúsult — nem is gondolt senki, de a kortes többsége csak a monarchiától várta Spanyolország üdvét. A különböző királyfogási kombinációk, melyek Viktor Emánuel második fiának Aosta hercegnek spanyol királyválasztásával végződtek, még friss emlékezetben vannak. Serrano, ki nemcsak republikánus, de spanyol érzelmeit is sértve találta egy idegen király behozatala által, ellenezte a királyválasztást, de kisebbségben maradt. Megadta tehát magát s elég jó hive lett a királynak, annyira, hogy minisztere maradt s egy kantonális lázadást leverte. De a szabadelvű párt megbuktatta, s ez idő óta folyvást váltakoztak a rövid tartamu miniszteriumok, míg végre Amade király is lemondott és odahagyta Spanyolországot.

Serrano az újabb események alatt elég csendes szerepet viselt, s Castelar, e nagy államférfi, bölcsész és emberbarát kormányának nyílt hívéül vallotta magát, demidőn a kortes, mely tulszedlnek találta e kormányt, Castelárt megbuktatta, — Serrano, Pávia tábornokkal szövetségbe kötve a kortest s megragadta a főhatalmat. Természetes, hogy ez erőszakos államesiny, a nemzet törvényhozásán elkövetett e brutalitás, jogi szempontból egyenes elítélésben kell hogy részesüljön, s egy ily tettnék gyűlölet-csút csak úgy élvezheti a tett elkövetője, ha oly fényes s más uton talán el sem érhetett siker igazolja, melyért a nemzet megbocsátja a jogtalanságot is. Egy ily fényes tett nélkül Serrano erőszakos zsarnok, áruló maradt volna a történet előtt; de Bilbao fölmentése s a veszedelmessé vált karlista fölkelés elnyomása nagyban fogja enyhíteni államesinyje gyűlöletes színezetét, s az árulóhól hős és hazája megszabadítója lehet s nyerhet teljes fölmentést is a történelemtől annál az elvnl fogva, hogy „salus rei publicae suprema lex.“

Ó-angol ballada.

Ép' akkor ébredett a nap, midőn lord Brockalán
Megállt a flower-valley erdőség oldalán.

A ló alatta mint a tej, hibátlanul fehér,
A clerki báróság egész nagy óljával felér.

Sarló alá érett arany s habzó kalász között
Arany haju lvel virágfüzereket kötött.

„Szép szöke gyermek, szólj, akarsz-e lenni
kedvesem?
Hajadban gyöngy, arany leszen, s ruhád bár-
sony, selyem.“

„Te dús vagy és nemes lovag, szegény én s
pórleány,
De szívem selymet, gyöngyöket ily áron nem
kíván.“

„Öltözz' selyembe gyermekem, fond gyöngybe
szép fejed,
Im esküszöm, nőm lesz ma még, tanuim az
egék!“

„Apám szegény földmivelő, ki fírad szüntelen,
Beszélj oh lordom véle, én, mit ő mond, azt
teszem.“

Megállt a lord az agg előtt, ki nyája közt
bibelt,
„Fogadj el vődnék jó öreg, add nekem szép
Ivelt.“

„Oh lord, — nem olvas és nem ír, ő nem neked
való; —
De sajtot és vaját csinál, fehérét mint a hó.“

„A házban, ólban és mezőn ő jobb kezem, s
ha kell
Főlnyergel, és saruim is mindig ő huzza fel.“

„Olvasni, írni — semmi baj — én megtanít-
hatom,
S nem ólban és mezőn, hanem zöld bársony
pamlagon.“

És gyűl a násznép, hölgyek és leventék, daliák,
De egy sem üdvözlé, midőn belép: a szép arát.

„Szép a menyasszony, s karcsu mint a lanceloti
nád,
De pórleány biz az, ha még ugy nézed is haját.“

„Volt már nekem közületek, és drága hitvesem,
Utána ritt a clydi park, Suckling és Vyeton.“

S Ivelt a várba fölívé, megfogván szép kezét:
„E naptól fogva kedvesem, ez itt mind a tiéd.“

S a vendégnép evett, ivott, míg meg nem
virradott,
Igy szólt a nászi éj után lord Brockalán legott:

„Oly szép vagy engedékeny és oly hajló mint
a hab,
Csak hát ne kéne szégyenelnem származásodat.“

„Előbb mi voltam, jól tudád, — a nászi éj után,
Eltűnt a pór leány s ki itt áll: lady Brockalán.“

„Ha majd hét évig hamvadunk, s leszünk
maroknyi por,
Ki mondja meg, kettőnk között, hogy melyik
volt a pór.“

Csukási József.

A pénzesinálás mestersége.

(Barnum fölvétele.)

(Vége.)

Tedd minél ismertebbé üzletedet! — Életünk fentartása tekintetben mindnyájan többé-kevésbé a közönségre vagyunk utalva. Mindnyájan a közönséggel csinálunk üzletet — legyen bár ügyvédek, orvosok, csizmadia, művészek, kovácsok, kiállítók, opera-énekesek, vasuti igazgatók vagy tanárok. Azoknak, kik a közönséggel érintkeznek, gondoskodniok kell arról, hogy áruik értékesek és valódi legyenek s a közönséget kielégítsék. Ha van oly árucikked, a melyről tudod, hogy vevőidnek tetszeni fog, s hogy ezek annak közelebből való szemügyre vétele után meggyőződnek a felől, hogy árucikked a pénzt megéri, add tudtára mindenkinek, hogy neked olyan portékád van. Híreszteld el akár mimódon, mert világos, hogy bármilyen jó cikked legyen is egy kereskedőnek, ha senki sem tud róla, bizony nem fog eladni semmit. Olyan országban, mint ez (Angolország, a hol a fölvolvasás tartatott), a hol majd mindenki olvas, és a hol az újságok 5000-tól egész

200,000 példányig jelennek meg naponként, szerfőltt oktalán dolog lenne, ha nem használnák föl azokat hirdetési czélokra. Az újságoly családoznak jár, melyekben a nő és a gyermekek épen ugy olvassák azt, mind a család; hirdetéseiteid ily módon százak és ezerek olvashatják azalatt, míg szép csendesen dolgoid után látsz. Sokan meglehet azalatt olvassák azokat, míg te alszol. Az élet összes bölcsesége abban áll: „Előbb vess, és csak azután arathatsz!“ Igy tesz a földmives is, elveti gabonáját, elülteti burgonyáját s azután egyéb munka után néz; az aratás ideje majd elérkezik magától is. De sohasem arat, mielőtt vetett volna. Ezt az elvet minden más dologra lehet alkalmazni, de talán egyikre sem inkább, mint a hirdetésre. Ha valakinek finom árucikkai vannak, semmi más módon sem arathatna előnyösebben, mintha a közönség között ily módon „vet“. Hanem természetesen csakugyan jó áruinak kell aztán lenni, melyek a vevőknek tetszenek; minden, a mi nem jó, nem valódi, csak rövid ideig talál vevőre, mert a közönség okosabb, mint némelyek gondolnák. Férfiak és nők egyaránt önzők s mindnyájan szívesebben vásárolunk ott, a hol pénzünkért legtöbbet és legjobbat kapunk.

Hamisított árukat is könnyű szerrel hirdethetsz, és hihetőleg akadni fognak elegend, kik azokat megvegyék; de másodszor nem fognak vásárolni nálad és csalóknak fognak nevezni, üzleted apránként pangásnak indul s az lesz belőle, hogy elszegényeddel mellette. És ez igen helyesen van így. Arra kell törekednünk mindig, hogy vevőink megint hozzánk jöjjenek vissza és töltsék vásároljanak. Egyszer mondd nekem valaki: „Nagyon finom árucikkem van, hirdetem is eléggé, de még sem tudtam tudni rajta.“ Mondotam neki: „Kedves barátom, nincsen szabály kivétel nélkül. És aztán hogyan hirdette?“

„A cikkeimről szóló hirdetések egy hetilapban háromszor adattam ki egymástól.“

Igy feleltem neki: „Edes barátom, a hirdetés olyan, mint a tanulás; a kevés belőle nagyon veszedelmes.“

Egy francia író ezt mondja: „Az újságolvasó egy közönséges hirdetést először meg sem lát; másodszor már észreveszi, de nem olvassa el; harmadikszor elolvassa; negyedikszor a hirdetés dolog árát fűrkészi; az ötödik olvasásnál feleséggel is megemliti; végre mikor ugyanazon hirdetést hatodikszor is ott látja, már kész a vásárlásra és a hetedik olvasásnál oda megy és vásárol.“ Czéled a hirdetésnél az, hogy a közönségnek tudomására juttasd: mi eladni valód van; s ha mindaddig nem folytatod hirdetéseiteid, míg árucikkedeket teljesen meg nem ismerttetted, a pénzt, melyet kiadtál, ok nélkül adtad ki. Ez esetben ahhoz a fizetőhöz hasonlitasz, ki egy úrtól tíz krajczárt kért, mondván: hogy azzal egy forintot menthet meg. Az ur minden áron tudni akarta, hogy miként történhetik az, és a fizető így felelt: „Ma reggel azzal a komoly elhatározással jöttem el hazulról, hogy török-szakad, leiszom magamat s e czélra egyetlen forintomat szántam el; de szándékom csak föltámadig sikerült. Ha még tíz krajczár ára pálinkát megihattam, tökéletesen otthon lennék tőle, s ily módon a forintom, a melyet ellíttam, de nem tudtam egészen

lerészegedni vele, meg lenne mentve valódi czéljának.“

Épen így annak is, a ki egyszer az újságokban hirdetni kezdett, folytatnia kell azt, míg a közönség megtudja, hogy ki és mi ő s miben áll üzlete, máskülönben minden pénz, melyet hirdetésekért adott ki, el van veszte ránézve.

Némely embernek különös adománya van nem közönséges hirdetmények írásához, melyek az olvasó figyelmét mindjárt első tekintetre magukra vonják. E különös adomány természetesen a hirdetőnek mindig hasznára van. Némely üzlet- vagy mesterember különös jelek vagy föltűnő czimtáblák által tudja magát ismeretessé tenni. Nem régebben egy nagy czimtáblát vettem észre, mely az utcára nyult ki s ez volt rá írva: „El ne olvassátok a tulsó felét!“

Természetes, hogy azért is elolvastam s elolvasták mindazok, a kik arra jártak, és hallottam, hogy az, a kié e furcsa hirdetés volt, igen csinos vagyonra tett szert azáltal, hogy az embereket ily módon boltjába csalogatta, hanem aztán el is látta őket becsültelesen, jó árucikkekkel.

Genin, a kalapgyáros, a Lind Jenny-hangversenyre az árverezés alkalmával az első jegyet vette meg 450 forinton, mert tudta, hogy ez jó hirdetés leend számára. „Ki a vevő?“ — kiáltott az árverező, mikor a nevet be akarta írni. „Genin, a kalapos!“ — volt a felelet. Ott pedig több ezereen voltak az „Ötödik Avenue“-ből (Uj-York legegységesebb utcája) s távol vidékekről is, előkelő, gazdag emberek. „Ki az a Genin, a kalapos?“ — kérdezé mindenki. Azelőtt még a hírét sem hallották soha. Másnap reggel az újságok és a távirtda Maine-től Texásig hordta szét a hírt és öt-tíz millió ember olvasta, hogy a belépti jegyek, melyek Lind Jenny első hangversenyére eladattak, majdnem 40,000 forintot jövedelmeztek, és hogy egyetlen egy jegyet 450 forintért adtak el „Geninek, a kalaposnak.“ Az egész országban mintegy önkénytelenül vette le a kalapját minden férfi, hogy lássa: nem „Genin-féle“ kalapja van-e. Jowa egyik városában történt, hogy a postaház előtt a tolongásban egy férfi volt, kinek a fején „Genin“-kalap büszkélkedett s tulajdonosa egész diadallal mutogatta azt mindenkinek, noha olyan régi és kopottas volt már, hogy kettő sem ért volna meg egy hatost.

„Milyen boldog ön, hogy Genin-féle kalapja van!“ — kiálta föl egy ember a tömegből. „Tartsa meg ön azt a kalapot!“ — kiáltott egy másik — „mert értékes örökség leend az családja számára.“ Azonban egy harmadik ember a tolongásból, ki, ugy látszott, megirigyelte a kalap tulajdonosának szerencsését, így szólt: „Nyujtson ön alkalmat mindnyájunknak e kalap megvásárolhatásához és engedje, hogy árverezzük el.“ A tulajdonos megfogadta e jó tanácsot és a kalap, mint drága emlék, kilencz dollár és ötven cent-en (19 forinton) kelt el. S mi lett mindennek a következése Genin urra nézve? Az első hat év alatt évenként 10,000 kalappal többet adott el, mint azelőtt. A vevők kilencz tizedrésze hihetőleg csak pusztá kíváncsiságból, mint mondani szokták: esodájában vásárolt tőle, hogy láthassák őt, de mikor tapasztalták, hogy Genin becsületesen bánik velök, rendes vevőivé lettek.

Nem akarom én ezzel azt mondani, hogy mindenki olyan uton tegye magát ismeretessé, mint Genin ur tette. De annyit mondhatok, hogy ha egy kereskedőnek eladó áruai vannak és ezt valami uton-módon közhírré nem tudja tenni, könnyen megtörténhetik, hogy ezt majd hitelezői teszik meg helyette dohpergással. Azt sem akarom mondani, hogy mindenki újságban hirdesse magát vagy egyáltalában a nyomdafesték segélyével igyekezzék hirre vergődni. Ellenkezőleg az orvosok és papok, s olykor az ügyvédek és mások is, egészen más módon teszik magukat ismeretessé a közönség előtt. De amyi tagadhatlan, hogy meg kell ismertetnünk magunkat — máskülönben hogyan boldogulánk az életben?

Légy udvarias és előzékeny vevőidhez! — Az udvariasság és előzenyesség a legjobb tőkepénz, melyet egy üzletbe fektethetünk. Nagy boltok, aranyozott czimtáblák, föltűnő hirdetések mind nem érnek semmit, ha vevőiddel gorombán bánsz. Minél nyájasabb és nyilt-szívűbb valaki, annál nyájasabb és nyilt-szívűbb a közönség is vele szemben. Az oly kereskedő, a ki a jó portékát bőven és olcsón méri, idővel rendszerint a legjobb üzleteket szokta csinálni. Ez azt az elismerést szabályt juttatja eszünkbe: „A mint kívánod, hogy mások tegyenek veled, magad is úgy tégy másokkal!“ — és akkor ök sokkal több jót fognak veled tenni, mintha mindig ugy bántál volna velök, hogy a lehető legnagyobb hasznot húzhass tőlök. Az oly üzletemberek, kik vevőiken ugy akarnak nyereszkedni, mintha nem remélnék, hogy őket boltjokban még valaha megláthatják, ebbeli reményökben nem is fognak esalatozni. Vevőkül sohasem fogják többé azokat boltjokban látni. Az emberek nem szeretik, ha még fizetőik is kell azért, hogy lefőzték őket.

Légy jótékony! — Természetesen minden embernek jótékonyknak kellene lennie, mert ez kötelesség s egyszersmind gyönyörűség is. De még az okosság szempontjából tekintve is a dolgot, ha már valami magasabb ösztönöd nincs hozzá, ugy fogod találni, hogy a bőkezű embereknek mindig több vevőjük akad, míg az érzéketlen, könyörtelen zsugorít a legtöbb ember kertili.

A jótékonyosság legjobb neme az, mely azoknak segít, a kik maguk is akarnának segíteni magukon. Az általános alamizsnálkodás, a nélkül hogy a kérő jelleméről tudakozódunk, minden tekintetben rossz és helytelen. De azokat fölkeresni, a kik maguk is küzködnek magukért s őket titokban gyámolítani — ez már igazi jótékonyosság. De ne hogy eszetekbe jusson ugy cselekedni, mint sokan cselekedni szoktak, hogy egy burgonya helyett imádságot, és egy darab kenyér helyett egy csomó áldást adnak.

Ne fecsegg sokat! — Némely embernek az az ügytelen szokása van, hogy üzletének titkait kifecsegi. Ezzel mitemen nyerne, hanem sokszor annál többet veszítenek. Legjobb, ha épen semmit sem beszélsz reményeidről, terveidről és nyereségeidről. Ugyanezt tanácsolhatom a levélírásra nézve is. Göthe ezt mondhatja Mephistophelessel: „Soha se írj, de ne is pusztíts el egy levelet sem!“ Az üzletemberek kénytelenek levelet írni, de ovatosan meg kellene gondolniok, hogy mit írnak.

Ha pénzt vesztesz, légy ovatos, hogy azt senkivel se tudasd, vagy jó hírnevedet is utána veszted.

Órizd meg jó hírnevedet! — Drágább az minden gyémántnál és rubinnál. A vén fősvény azt mondá egykor fiainak: „Csináljatok pénzt; szerezzétek becsületesen, ha tehetitek, — hanem a földolog az, hogy szerezzetek!” Ez a tanács nemcsak hogy szerfölött erkölcselen, hanem egyszerűs mind a legvastagabb ostobaság szüleménye is. Amnyit jelent az, hogy: „Ha nehéz becsületesen uton jutni pénzhez, hát csak igyekezzél nem becsületesen uton is hozzá férközni. A fő az, hogy legyen!” Szegény bolond! ki nem tudja, hogy az életben legnehezebb dolog nem tisztességes uton pénzhez jutni és hogy a bürtönök oly emberekkel vannak tele, kik e tanácsot követni akarták; ki nem tudja, hogy senki sem lehet gazember, a nélkül, hogy előbb-utóbb föl ne fedezzék, és hogy ha egyszer ily oldalról megismerték, a pénzszerzésnek majd minden útja örökre el lesz vágva előtte. A közönség teljes joggal kerüli el azokat, kiknek becsületességében kételkedhetik. Lehet valaki még oly udvarias és előzékeny is, de bizony nem örömet vásárolunk mi tőle, ha okunk van gyanítani, hogy hamis mértékkel mér. Szigorú, feddhetetlen becsületesség képezi az életben való boldogulás alapját s a becsületesség jellem valóban megbecsülhetetlen. Az oly embernek, kiről tudják, hogy kifogástalanul becsületes, ha még oly szegény lenne is, rendelkezésére áll szomszédjainak erszénye, mert mindenki tudja, hogy ha ő egyszer megígéri, hogy visszafizeti, a mit kölcsön vett, nem fogja őket megcsalni soha. Ugy fogjuk tehát találni, hogy ha szinte nem volna is egy embernek magasabb oka becsületességnek lenni, mint az önérdék, dr. Franklin életelve mégis csak igaznak marad: „A becsületesség a legnagyobb állambölcsesség.”

Gazdagnak lenni nem mindig annyi, mint boldognak lenni. Sok gazdag ember van, kik szegények és igen sok becsületes, istenfélő férfi és nő van, kiknek sohasem volt annyi pénzük, mint a mennyit némely gazdag ember egy hét alatt elvesztet, s a valóságban mégis gazdagabbak és boldogabbak, mint bármely más oly ember lehet, ki az emberiség magasabb törvényeit átlépte.

Minden bajnak forrása kétségtelenül a pénznek tulságba vitt szeretete, de a pénz maga, ha okosan élünk vele, nemcsak igen kellemes és kényelmessé teszi háztartásunkat, hanem azt a gyönyörűséget is megszerzi számunkra, hogy azzal embertársainknak segítségére lehetünk. A gazdagság után való vágy csaknem általános s nem mondhatnók, hogy nem dicseretre méltó, föltéve, hogy annak tulajdonosa magára vállalja az azzal járó felelősséget s gazdagságát úgy használja, mint az emberiség jólétje és barátja.

A pénzszerzés — mely nem egyéb, mint a kereskedés — története, egyszerűs mind a polgárosodás története is, és mindentit, a hol a kereskedés virágzott, a művészetek

és tudományok is a legszebb gyümölcsöket hozták létre. A pénzszerzés általán véve az emberiségnek valóban jóltevője. Nekik köszönhetjük legnagyobb részben tudományos intézeteinket, iskoláinkat, egyetemünket és templomainkat. Ha vannak fősvények, a kik a pénzt csak azért zsugorgatják össze, hogy legyen, ez még nem azt bizonyítja, hogy helytelenség gaz-

sen becsületesen uton és nem másképp, mert Shakespeare nagyon igazat mondott e szavaival: „A kinek nincsen pénze, módja és megelégedése, három igen jó barátot nélkülöz.”

Angolból

Sámi Lajos.

New-Yorkban teremtett mozgó vaspálya.

Mozgó vaspálya.

Az a hihetetlen „hip-hop ott legyek, a hol akarok” mennyi fejtörést okozott már az embereknek, hogy a mesék világából valamiképp a valóságba ültethessék át! Mennyi kísérlet történt már a fizikai és mechanikai ismert erők minden felhasználásával, hogy elenyésztesse, vagy legalább jelentéktelen mérvre redukálja a nagy távolságokat. Szilárd földön, vizen és a levegőben eltanulták a gyorsaságot

a szarvastól, a haltól, a madártól, s midőn már azt hinnék, hogy új erő- és anyagelemek fölfedezése nélkül a közlekedési eszközök tökélye, kényelme és gyorsasága nem fokozható, még mindig fölmerül egy-egy új ötlet, mely elhárít egy-egy hibát, újabb pótol minden eddigi előnyt azon a téren, a hol az emberi ész igája alá kényszeríti a természet erőit.

Ilyen ötlet az is, melyet ez alkalommal kívánunk ismertetni. Nem ám valami új korszakot alkotó találmányt, mely forradalmat

kel rajta, néha talán éppen ellenkező irányban, mint a mely céljához vezet, s mégis eljut oda, a hova akart.

Mellékelt rajzunk ábrázolja ezen teljesen új közlekedési rendszer tervét. Eddigél meg voltunk szokva, hogy a kocsikat és waggonokat lássuk mozogni és közlekedni a járható közönséges, vagy sok költséggel készített vasutakon; de most Speer, amerikai mérnök, mindezt gyökerestől föl akarja forgatni. Az ő tervében az ut maga megy és a hozzá erősített jármű helyett

Ez okból jutott egyik mérnökük a végtelen vagy mozgó vasút eszméjére, mely új találmány közlekedési eszköz házemeletnyi magasságban az utca színvonala fölött hengereken szakadatlan mozgással vonulna előre s a közönség számára minden kitélhető kényelemmel ellátva lenne.

E különös vasut az utca egyik oldalán föl-, s a másikon leszalad és a közönségnek szabadágában áll a keresztutcák nyílásánál alkalmazott állomásokon föl- vagy leszállni. Mint a képen látható, a futó vasut egyik oldala födétlen, úgy hogy itt a gyalogmenők akadálytalanul mozoghatnak, hogy ez által is, ha nagyon sietnének, lépteikkel a pálya gyorsaságát fokozhassák, a nélkül, hogy magukat tulságosan kifárasztanák, noha így egy jó gyaloglónak négyszeres gyorsaságával juthatnak céljokhoz. Az üzlet-követelte gyorsaság szempontját figyelmen kívül hagyva, másfélszer is mint csöndes és az utcai közönség zaján és tolongásán kívül, illetőleg fölül eső kényelmes sítahely, nagyon keresett és hasznos lesz ez a futó pálya. Ha valaki elfárad, ott lesznek a pálya kényelmes nyugó padjai s kellemetlen idő alkalmával pompás födött helyiségek. Így tehát ez a közlekedési alkalmatosság, melyet föltalálója egyelőre csak New-Yorknak szánt, a kényelem „ne tovább”-ja leendő.

A mi magát a pálya mozgását illeti, ez függöleges és a képen látható támoszlopok belsejében alkalmazott kerék-hengerek segítségével történik, mely utóbbiak egy, vagy a pálya hosszában bizonyos távolságokra föllállított több nagy gözgépjárat hoztatnak mozgásba, s fönt vízszintes dörzskorongok segítségével a pálya fenéklapjának közepén megerősített vágányra (sinre) hatnak. A pálya maga bizonyos távolságokban gördülő hengerekkel van ellátva, melyek két közönséges szilárd vaspályavágányon haladnak.

Igen ügyesnek mondható az a készülék, mely az utasok föl- és leszállását lehetőssé teszi. Minthogy a pálya óránként 12 angol (több mint 2 1/2 német) mérföldnyi sebességgel halad, a menet alatt a föl- és leszállás lehetetlen volna. Hogy ez mégis lehetővé tétessék, azon az oldalon, a hol a föl- és leszállás történik, nyolcz-nyolcz személy számára készített apró kocsik vannak alkalmazva, melyek négy független tengelyű kereken nyugosznak s egyik felől egy szilárdan álló vágányon, tul felől pedig egy oly vágányon futnak, mely a mozgó pályához van megerősítve. Ha már most az illetők föl vagy le akarnak szállani, az e célból minden kocsinál alkalmazott és egyuttal a viteldíjt is beszedő vezetnök (conductor) megköti azt a két kereket, a melyek a szilárdan álló vágányon haladnak s ezáltal a kocsi rögtön megáll. Ha pedig ellenkezőleg a kocsit meg kell indítani, hogy az egész pálya mozgása szerint az is előre haladjon, a vezetnök az imént említett kerékkötőt megoldja, ellenben a másik vágányon futó kerekeket megköti, miáltal a kocsi a mozgó pályával szilárdan összekötetik és így azzal együtt szintén mozogni fog.

Mint látjuk, ez új közlekedési eszköz egész szerkezetét ügyesen gondolta ki föltalálója és kivihetőségét műszaki tekintélyek is elismerték. Ennyire azonban még nem jutott a dolog; a jövő fogja megmutatni, hogy egy lángeszű technikus találmánya-e, vagy pedig valami hőbortos agy eszmésörnyé?

Az állatok hareza.

Ki a természet háztartásába mélyebben pillantott be, bizonyára egy percig sem fog kételkedni: miszerint a küzdelem a létezésért, vagy a verseny az életért, a legnagyobb és leghatalmasabb természetörvények egyike s uralkodik az összes szerves világ fölött. Minden egyes állat- vagy növényfaj függésben van sok másstól, melyek vele ugyanazon helyen együtt élnek, s reánézve ártalmas vagy hasznos

marad. A föltaláló tehát meg akarja valósítani egy nagy irodai hasonlatát, melyben az a folyókat mozgó-utaknak nevezte.

Az amerikaiak sohasem nyugodtak, mindíg előre törekvő lázas tevékenysége úgy találta, hogy a jelenleg használt kisebb közlekedési eszközök (omnibusok, bérkocsik, lövonatu vasutak), bármily tökéletesek is a régiekhez képest, nem tudják kielégíteni a népesebb városok nagy-szerű forgalmának igényeit sem a gyorsaság, sem a teherszállítási képesség tekintetében.

Ez a mozgó vasut oly ut, a mely mozog, a mely maga halad. Az ember ül, fekszik, jár-

tóságának bizonyos korlátolt mértéken alapul, s melyet kicsinyben, egy nyíl szájjal a vízbe nyomott pohárral magunk is utánozhatunk, és látni fogjuk, hogy a víz — ha egészen belemélyítjük a poharat, nem fog a pohár fenekéig feljutni, hanem üresnek látszó — tehát léggel telt tér marad a víz fölött. A harmadik a buvárkészülék, melylyel a buvár mint élő állat, fejét vízhatlanul elzárja, a levegőt pedig egy hajlékony cső-kötelen veszi felülről, mely egyszerűsége folytán a víz felől, sőt a hajóval folyást összekötve tartja és attól messze távolozni nem engedi.

Mind e buvárlási módok sokkal tökéletlenebbeknek tetszettek Aronnax tanár előtt, mintsem ezekkel — a Nemo kapitány mondása szerint — nyolcz-tíz órai tengeralatti utra, vagy épen vadászatra lehetne indulni.

Nemo kapitány, a neki sajátos komor, sőt szomorú mosolyal, melyben azonban a gúny jó indulattal vegyült, hallgatta végig a tanár kételyeit, melyeket nem is késett elébe terjesztetni.

— „Ön tévedésben van buvárkészülékem iránt” — mondá neki.

Azután megmagyarázta neki a buvárkészülékét, mely a víz alatti huzamos lélekzésre alkalmasabb teszi a tengerfenéki vándorokat. Ez a Rouquayrol-Denayrouze-féle készülék, de Nemo által javítva; mely egy elég tágas légartóból áll, kemény vaslemezéből, melyet katonaborjú módjára a két váll közé hátul kötnék föl, s mely ötven légkörsúly nyomása alatt összenyomott léget tartalmaz; felső részére pedig fuvó készülék van alkalmazva, mely a fejre légszivertesen borított álarz üregébe bocsátja a lélegzésre való levegőt. E fejbortékon két kaucuk-cső szolgál át a szájba, egyik a be, másik a kilélekezésére, melyek a nyelv által zárulnak s nyílnak meg. E készülékkel könnyű szerrel s elhordozható tengerrel 9—10 órai lélekzésre való levegő-készletet vihet magával a buvár.

A tenger alatti világítás a Ruhmkorff-féle villany-lámpával történik, melyet az utas, övébe akasztva visz, hogy mindkét keze szabadon maradjon a puská számára, mely légtöltéssel s a mellett a Lencibroek által föltalált kis üvegtöltényekkel van ellátva, melyek mindenike egy kis leydi villany-palack, mely a legcsekélyebb érintésre vagy horzsolásra is halálosan sebez s bizonyosan öl.

E fölvilágosítások után az öltözködéshez kezdtek. Land Ned, kinek a száraz vadászatra (láttuk, hogy a levél elolvasásakor azt hitték, arról van szó) nagy kedve volt, minthogy egy kis vad pecceny után folyt már a nyála, fölmondta a részvételt, mi helyt megtudta, hogy tenger alatti kirándulásról van szó. Conseilnek is szabadságot adott ura, lemenni vagy maradni. De Conseil, szokása szerint csak annyit mondott:

— „A hova uram megy, én kísérem.”

Nemo kapitány egy intésre két hajós jött, hogy a tanárt és szolgálját, kik ily buvár kirándulásban még soha sem vettek részt, kellőképp fölöltöztessék. Egy másik hajós pedig a világító készüléket és puskákat hozta számukra. E puskák, különleg a legegyszerűbbek, vastag aggyal voltak ellátva, mely az összenyomott levegő befogadására szolgált, mint az ismeretes szélpuskákval.

Aronnax és szolgálja csakhamar elkészültek. Vízhatlan főkabór ruhájokban — mely kívülől ruganyos kaucukkal volt egészen bevonva, — tetőtől talpig, vállukon a Rouquayrol-Denayrouze-féle légartó, fejükön a buvársapkák, arczuk előtt három fénygyújtó domboru üvegálarzával, melyben a fejet csak fordítani kellett, hogy az ohajtot irányban láthasson ki az ember a bármerre szólnézhessen; övükben a Ruhmkorff-lámpa, kezükben a szélpuska: sajátos látványt nyújtottak a mellettök álló csethalásznak, ki a részére is odakészített öltözködést a falon függni hagyta s nem öltötte magát.

De könnyebb volt felöltözni, mint járni, vagy csak megmozdulni is. A fejen és vállon

viselt nem megvetendő súlyhoz a cipők vastag vas-talpa is járult, melyben a szokatlan ugy érezte, mintha lábai a padlóhoz lennének szegve. Ugy látszik erről a nehézségről gondolkodva volt; mert egyszerre ugy érezték mind a ketten, hogy valami láthatatlan erő kihuzta, vagy kitolta őket az öltözöből egy másik üregbe, melynek ajtaja azonnal bezárult mögöttük. Teljes tökéletes setétségben voltak. Valami sivitást hallottak, mint a víz betódulását egy nyitott csapon. Ugy érezték, hogy előbb lábait, majd mind fölébb-fölebb valami hideg vinné körül testöket. Nyilván víz töltötte be az egész üreget, melyben voltak. Most egy új csapó-ajtó nyílt meg, fél-világosság derengett kívülről, ök könnyedén kiléptek, s néhány perc múlva — a tenger fenekén állottak. Az előbbi nehézségeknek nyomát sem érezték; járás, mozdulat oly könnyű, talán még könnyebb volt, mint künn a levegőn a legfesztebb ruhában. Tudva van ugyanis, hogy a vízbe vagy bármely más folyadékba bemerített testek súlyokból épen annyit veszítenek, mint az általok helyéből kinyomott víz (vagy más folyadék) sulya.

Ki írhatná le a benyomásokat, melyeket a tenger alatti világ tett utasainkra. Mikor még

UTAZÁS A TENGER ALATT: A buvárok.

az eset is, mely alakokkal s színekkel rendelkezik, képtelen a sajátos közeg, a víz — fény- és árny-tüneteit teljesen s mégis híven feltüntetni: hogy tehetné azt a szó, a nyelv, a toll!

Nemo kapitány ment elől. Utána a tanár és Conseil, szorosan egymás mellett tartva, holott fejük csodálatos ruházata miatt nemcsak a szóvalátást volt lehetetlen, de egymás arczát is csak föbb vonalaiban, homályosan vehették ki, ámbár mindenik jól kiláthatott, kívülről az üveg-lemez kevésbé volt átlátható.

Mintegy harmincz látnyi víz volt fölöttök, de a napfény e csekély mélységet tökéletesen bevilágította; száz méternyre minden tárgyat jól meg lehetett különböztetni, azontul a színezet mind sötétebb, sötétebb kébbe olvadt s végre egészen sötétbe mosódott el. A fenéken járókat környező tenger tulajdonképp csak egy sűrűbb légkörvy volt, semmi más; ha nem is épen oly átlátszó, de mégis eléggé áttetsző arra, hogy benne magukat kellőképp tájékozni, sőt bizonyos távolságba mindent eléggé be is lehessen látni. Fejük fölött a csöndes tenger színezt vehették ki.

Finom fővénnyel jártak, mely apró csigaházak porából állott s mint az édes víz homok-

ján, oly puha és könnyű volt menni rajta. Félóráig mentek így; a Nautilus körrajza lassanként elmosódott s csak fényes lámpája világított és mutatta haladásuk irányát. A fővénnyel, halk ereszkedéssel rézsut, végtelennel látszott. Végre némi tömbök körvonalai tüntek föl a távolban: szikladarabok, a legszebb színezetű zoophytekkel (növény-állatok) bevonva — puhán mint a bársony, élénken mint a szivárvány.

(Folyt. követc.)

Egyveleg.

Valóságos jégvirág. Keiner nevű német természetűdős közlebről érdekes fölolvást tartott bizonyos növényeknek az Alpok hava és jege között észlelt növényéről és virágzásáról. Annnyit már korábban tudtak a természetűdösök, hogy bizonyos növények magvai a sző valódi értelmében kikelnek, kicsiráznak és gyökeret vernek a hóban, de arra még sem voltak elkészülve, hogy azt halljuk, miszerint a kikelt növények ily fagyos körülmények közt tovább tenyészzenek, sőt még virágoznak is. Keiner maga látott ily növényeket a talaj megfagyott rétegen keresztül törve a legpompásabb virágokkal ékeskedni, mely tünemény nem ok nélkül ejtette őt bámulatba; megérdemli, hogy a tudósok még jobban végére járjanak a dolognak s megállapítsák, hogy mi igaz, mi nem a Keiner állításából.

Flammarion Camille, a híres francia természetűdős közlebről Jupiter bolygót vizsgálván, két egymást gyorsan követő teljes napfogyatkozást észlelt naprendszerünk e legnagyobb és legtávolabb eső bolygóján. A csillag korongja előtt két hold (satelles) vonult el egymásután, illető árnyaitól kísértetve. Flammarion ez érdekes észlelés útján ama fontos csillagászati fölfedezésre jutott, hogy a Jupiter második holdját roppant terjedelmű légkör veszi körül.

Az anilin oszthatósága. Bámulatos az a véghetetlen oszthatóság, melyet az anilin vörös színénél tapasztalunk. E vörös festékanyagból egy grammnyi egymillió gramm vizet tisztá vörösre, tízmillió gramm vizet szép rózsaszínre s még huszmillió gramm vizet is tisztán észrevehető halvány rózsaszín árnyalatra fest. Sőt ez anyag oszthatósága oly végtelent nagy, hogy magánál ötvenmilliószorta nagyobb sulyú vizet is még mindig észrevehetőleg látszik vörös színe, ha az üveg mögé, melynek vízében ez alig fölfogható csekélyesü anilin-oldat létezik, átlátszó fehér lapot helyezünk. Nincs sem az állat-, sem a növény-, sem az ásványországban oly festékanyag, mely az anilinnal az oszthatóság tekintetében a versenyt kiállhatná.

Az amerikai bölény kipusztítása. Végre maguk az amerikaiak is megsokalták azt az embertelen és okatlan pusztítást, melyet a „Távol Nyugot” (Far - West) kalandor vadászai a bölények közt elkövetnek és a mely hovaalább az egész

amerikai vadbivaly-család kivesését fogja maga után vonni. Ujabb időben több törvényjavaslatot nyújtottak be a kongresszushoz e veszély megakadályozására, melyek közt leggyakorlatibb az, mely azt ajánlja, hogy minden bivalybörre egy vagy két dollár (2—4 frt) jövedelmi adót vessenek. Ugyanis a jelenleg gyakorlatban levő esztelen pusztítást a bölények közt leginkább azoknak bórérért viszik végre, míg a szintén értékes hus ott marad fölhasználatlanul a prairie-ken. Csak közlebről is egy 12 emberből álló vadásztrátság több ezrere menő állatot pusztított el pár hónap alatt csupán azok bórérért. Mism természetesebb, minthogy a piazoktól vannak tömve bivalybörrel s egy darabért alig adnak egy dollárt. Egy vagy két dollárnyi jövedelemadó meglehetősen csökkentené az okatlan pusztítást s megakadályozná ama szomorú kilátás bekövetkezését, hogy a bölény 10—20 év múlva Észak-Amerikában a legtrátságos állattá legyen, melyet csak állatseregletekben, állatkertekben vagy a Sziklás-hegység legelrejtettebb zugában lehessen látni.

Az aszantik elleni háború Angliának 23 millió frankjába került.

Az alföld fővárosáról.

— Rajz. —

I.

A ki reggel hét óra felé ül föl az osztrák államvasut pesti pálya-udvarában a Baziás felé robogó vonatra — hol e nagy vasuti vonalnak végállomása van, — az rendszerint nagyot lélegzik, ha félkettő körül föltűnni látja a rengeteg alföldi rónaság láthatárán Szeged tornyait. A harminez percznyi idő, melyet a vonat e jelentékeny állomás pálya-udvarában szünetelve tölt, nagyon alkalmas a hosszú állástól megszibadt lábak kiegyengetésére s a megürült gyomor megerősítésére. Külföldi utazók, a kik a Magyarországot Budapesten alól előkelően ignoráló „Baedecker” vagy „Murray”-ból hasznaltan parkolnak tájékozódni Szeged viszonyai felől, rendszerint nem is gyanítják, hogy az a nád-és zsindey-fedeles háztömlégek ott a magasra emelt vasuti töltés aljában Magyarországnak Budapest után legnépesebb városát képezi, a magyar elem góczhelyét az alsó Tisza partján. Idegen turistáktól azért csak nagy ritkán lát Szeged, és különös szeszélye lehet az a véletlennek, ha egyszer — fehér hollóként — oly külföldi vetődik oda, a ki tapasztalatait tollal is képes megörökíteni. Tudomásom szerint csak Kohl — a német „par excellence” utazók e veteránja — irt hosszabban Szegedről uti rajzaiban, még pedig előtétlet nélkül, sőt látszólagos előszeretettel, a mi német írótól szinte meglepő. De hát az régen volt már, a harminczes évek elején, azelőtt még, midőn Széchenyi fölkelte gőzhajójával az alsó Tisza-környék lakosságának ámulatát. A német utazó nem győzött akkor csodálkozni Szeged rengeteg szélességi utzáin, a melyekben szerinte egy egész lovászred tarthatott volna gyakorlatokat; a napvilágot elsötétítő poron, a melyet minduntalan fölkaavartak a Tisza tulsó partjáról áthajított gulyák, az ezüst gombu civések, a kiknek zsebében hangosan csengett a „márjás”-tallér és huzsas; főleg pedig a „halpiacz” — Szeged e specialitásának — gazdagságán, a mely joggal meglephette az ily látványhoz nem szokott idegent. Mert hát akkor tényleg még a Tisza volt Európának halakban leggazdagabb folyója, és sem folyószabályozás, sem a gőzhajók dübörögve forgó lapátjai nem szorították el a víz fürge lakóit kedvenc tartózkodási helyükről. A Tisza akkor oly halszapot terjesztett, hogy — mint Kohl is mondja — az egész város tapadt vele. Most persze nagyon megapelt a halak száma a Tisza „szöke vízében”, hanem azért a szegedi halpiacz stülői, kecsegéi, vízái, pontyjai és harsái még mindig híresek az egész alföldön.

Ujabban egy másik német író — az ismert nemzetgazdász Dietz — is megemlékezett Magyarországról irt művében Szegedről, de csak futólagosan, miután a szomszédos H.-M.-Vásárhely mezőgazdasági viszonyai inkább leköttették szakértői figyelmét. Szeged a kelet felé gravitáló közep-európai forgalom utvonáinak mentén fekszik ugyan, s már az ötvenes évek derekán vasuti összeköttetésben állott a nagy világ-gyakorló nagy vonzerőt a mellette elutazó idegenre. A környék egyhangú, s itt-ott lehangelő, a hol sívár homokbuczkák és

melbús álló vizek váltják föl egymást. Maga a város kevésbé tetszetős szímben mutatja be magát a pálya-udvarba érkező idegennek. Nyugoti emberek tamáskodva rázzák fejüket, ha el akarjuk hitetni velük, hogy e városnak, melynek legtöbb utcájában ritka tünemény néhány járó-kelő ember, közel hetvenötezer lakosa van. De Szeged a nagy ellentétek városa mindenben. Van rengeteg forgalma a Bácska és Bánsággal, s nincs álló hidja e forgalmat az utóbbival a téli hónapokon át is közvetíteni. Vannak vasutjai és gőzhajózása, melyek összekapcsolják piaczát a bel-és külföld legkiválóbb helyeivel, de legtöbb utcáján tengelyig stlyed még sárba a terhes szekér. Vannak nagy nyilvános tanintézetek, légszuszuligátása, vízvezetéke — előbb mint Pestnek, — de Tiszapartja egész hosszában rendezetlen, s csak csekély részben kövezett. Szeged ez idő szerinti haladás s a régi csökönyösségnek. Az ember lépten-nyomon találkozik azon erőfeszítések eredményeivel, melyek a városnak külső és tisztaság tekintetében vonzóbb jellegű iparkodtak kölcsönözni, de ez átalakítás útjában még sok eltávolítandó akadály áll.

Ha egyrésztől az idegen előtt is szembejött mindjárt első látásra azon tényezőzők összecsoportosulása, melyek Szegednek, mint alig más magyarországi városnak, nagyvárosi emelkedést és anyagi jólétet biztosítanak, — elég a lakosság számára, a földrajzi fekvésre, az itt találkozó vaspályákra, a Tisza és Maros vízi utaira figyelemzetni, — másrésztől igazságtalanság volna megelégedni azon kevésbé ismert körülményekről, melyek e város építkezési haladását és csinosodását oly gátlólag állnak útjában. A természet mostoha-sága s az elődök mulasztása egyaránt segített Szegedet az a rendezetlen külsejű várossá tenni, a milyen nagyobb részben jelenleg is. Mert hát nem szabad szem elől téveszteni a szegedi utcák kátyúin mégé-üttöző idegennek, hogy az egész alföldön olykor négyszög mértöldnyi területeken nincs csak egy ökölnyi nagyságu terméskő is, s hogy a gránit és trachyt egykor — míg vasuti összeköttetés nem létezett — drágább volt e vidéken a kenyérmél. A kőburkolat még most is költségesebb dolog Szegeden, mint a felsőbb Duna mentén fekvő városokban, hová a terméskőbányák aránylag közel esnek. De a Maros, Erdélyhez közelebb eső részében, temérdek kavicsot hord magával, és homok egész Szeged környékén bőven van. Könnyen meg lennének hát szereshetők azon kellekék, melyek a makadam-féle burkolat előállításához szükségesek, s ha évenként csak néhány szilárdult tölteték föl ez idővel mindinkább szilárduló anyaggal, ugy tíz év múlva bizonyára csinosabb jellegű tünetne föl e nagy magyar város.

A mi a tősgyökeres magyar városok építkezési modorával még ismeretlen idegen Szegeden mindenekelőtt meglepi, az a be nem épített terek s rendkívül szélesre szabott utcák föltöltő nagy száma. Budapesten nem tudnánk eléggé örülni, ha a város központjában csak akkora beépítetlen terület volna, minő a szegedi Széchenyi-és Mars-térneke fele része. És innét ama nagy terjedelmű, mely az „alföld fővárosát” jellemzi. Ez építkezési modor azonban nemcsak Szeged, hanem a magyar, s kivá-

lóan az alföldi városok sajátos egyetemes, mely elődeink, a honfoglaló s még nomád magyarok táborhelyeire emlékeztet. Nem szabad elfeledni továbbá, hogy bármily izmos és tekintélyes legyen is Szegeden egyes iparág, — a város lakosságának túlnyomó zömét mégis a földművelő osztály képezi, melynek vagyonosabb része „tanai gazdaságot” folytat ugyan, azonban a termés és takarmány egy részét legalább a városi lakház körül levő épületekben szereti elhelyezni. A magtárak, istállók, sertéshizlalo ölok, zöldség-és gyümölcsös-keretek aztán nem csekély helyt vesznek igénybe a lakház körül, s oly terjedelmet adnak a városnak, mely Pestével vetekedik.

Szeged építkezési haladását, sőt bizonyos tekintetben kereskedelmi fejlődését nézve is sajnálatos gátat képez a körülmény, hogy a város jelentékeny része mesterségesen el van zárva a Tiszától. Ez a nagy város, mely oly kedvező ponton fekszik, Magyarországnak a Duna után leg-hatalmasabb folyója mellett, nem örülhet folyópartjának ugy, mint Budapest. A város s a Tisza közé — épen a belváros legelőkelőbb részén — oda van elkelve a „vár”, egy nagy barna kőhalmaz, mely még azon időre emlékeztet, midőn Szeged a megerősített helyek sorába tartozott. Egykor bástyák és árkok — melyeket a Tisza látott el vízzel — öveztek e rég ártalmatlanná vált erődívenyt, mely utóbb a szegedi bünpercek nagy zajt ütő érdekessége által ragadtatott ki a feledés homályából. Mostan katonai laktanya gyanánt szolgál, habár előreláthatólag még gyakrabban fog kísérteni a hírlapok hasábjában, miután lerombolásának ügye közönséget képezi Szeged lakosságának, mely e „patkányfészektől” — hősök egykori tanyája „mivé lettél, szép híredből be kiestél” — joggal szeretne mielőbb szabadulni. Eltávolítása nélkül nem képzelhető a város széptilése, melynek a porladó idomtanul nehézkes bástyafalak komor és kietlen jellegét kölcsönöznek. A Tiszapart diszitéseit szintén kevésbé szolgálnak a vár felső részével szomszédos „sóházak”, hősök alacsony raktárak, a melyek a Máramarosból tutajokon szállított kőso befogadására emeltettek. E raktárakon fölül ugyan közvetlenül határos a város a Tiszával, de már Szeged alsó része, az „alsó-város” ismét teljesen el van zárva a folyótól, részint a várost félkörben övező s a hatalmas vasuti híd felé mindinkább magasbodó vasuti töltés, részint az osztrák államvasut tulajdonát képező rakpart s régi pálya-udvar által. S e körülmény nem az elődök hibája aztán, hanem egy régebbi hatóságé, mely nem véve tekintetbe a város jövőjét, fejlődésének érdekeit, s a városok természetes gravitációját a folyók felé — átengedte a szegedi Tiszapart legzebb részét egy magántársulatnak, mely most azt paragon heverteti. A késő bánattal jelenleg persze nem lehet többé segíteni a megbocsáthatatlan ballépésen. Szeged e része nem terjeszkedhetik a Tisza felé, s bár a vasuti hidon alól a város még egy negyed mértöldnyi hosszúságban nyulik el, maga a part pusztá, bozót és alacsony füzek termőhelye.

Városának ezen nagy hátrányát azonban a szó szoros értelmében vett szegedi nép nem érzi, s e kalamitás tudatában egyedül csak az értelmiség van. Maga az

„alsóváros”, mely első sorban van sújtva elszigeteltsége által, sokkal inkább földmivelő lakossággal bír, semhogy érdeke máshová lehetne irányozva, mint a határ, s a távolibb irányok szántóföldjei felé. S itt helyén lesz ráutalni, minő jellemző befolyása van a foglalkozás különböző neminek ugyanazon népre, egy s ugyanazon város lakosságára, mint az Szegeden a felső- és az alsóváros lakóinál élénken szembeötlő. Az előbbi városrész, ha szabad a hasonlatot használni, Szegedre nézve ugyanaz, a mi az ókor Athenjere nézve a Pyraeus volt — tehát kikötőváros, a hol mindazon elemek csoportosulnak, melyek nélkül hajózás, halászat és malom-ipar nem volna képzelhető a Tiszában. Az egykor Magyarországszerte híres szegedi tölgyfahajók készítői, a hajó-ácsok, melyek száma nézve még most is jelentékeny részét képezik Szeged iparosainak, tulajdonképpen szintén a felsőváros lakossága köréből kerülnek ki. Azok az erőteljes, férfias magatartású alakok, azzal a határozott magyar jellegű, napbarnított arccsal, melyek a pesti alsó rakpart mentén horgonyozó gabnahajók fedélzetén oly serényen sürgönek-forognak, nem csekély részben a szegedi felsőváros szülöttei. El van ismerve általán, hogy a szegedi hajósok úgy értik mesterségüket, mint alig más versenyző fél az országban, s a dunai gőzhajók kormányosai és matrózai között a szegediek nem épen az utolsó ismeret, tájékozottság és dologkedvű népe. Méltó társaik a szegedi molnárok és halászok, szívós életű, edzett, mérsékletes és józan gondolkodású nép, mely becsületet váltik a magyar fajnak. Szegedi, s illetőleg felsővárosi halászok és hajósok voltak azok a bátor férfiak, a kik a szabadságharc korszakában kemény tél idején deszkákból rögtönzött hidon keltek át a zajló Tiszán és szalasztották meg a Szegedet földulással fenyegető szerb sereget. Nem feleli el a szegedi halászatok az sem, a ki csak egyszer evett is az általuk készített „halászléből”, melyhez hasonlót nem főz a legdrágábbban fizetett uri szakács sem. De nem is áll mindenkinek rendelkezésére annyi jobbnál jobb hal, mint nekik, a kik megvendéglétek a királyt is ezüst bográcsban szabad éget alatt főtt étellel, mikor első körútja alkalmával meglátogatta Szegedet az ötvenes évek elején.

A „felsővárosi” nép foglalkozásánál fogva tehát világlátottabb az alsóvárosinál, s így nemcsak gondolkodásmódjában, hanem föllépésében is van valami, a mi előnyösen különbözteti meg az utóbbitól. A hajók, ki az év legnagyobb részét új környezetben tölti el, s folyton más városokban és más emberek között forgolódik, sok élettapasztalattal és ismeretrel hoz magával családi tűzhelyéhez, melyből az otthonmaradtaknak s a rokonságnak is jut. S így lassanként, majdnem észrevétlenül fejlődik e nép értelmisége, melynek tanúsága gyanánt oly körülmények szolgálnak, minő az önállóbb és fölvilágosultabb gondolkodás, az ismeretek szaporodása, a tájszólam háttérbe helyezése, a lakások kényelmesebb berendezése s acsin és takarosság az öltözékben. Az „alsóvárosi” nép, mint jobbadára földmiveléssel és mezői munkával foglalkozó, alig jut érintkezésbe a világgal, s így eszmekörre nézve korlátotabb az előbbinél. Gondolkodás, hajlam és szokásokra nézve e nép alig változott

valamit husz-harminc év óta, miután buzgó tisztelője az apák szokásainak. De e népet is sok természetes ész jellemzi, mely csak helyes irányban való fejlődésre vár.

Borostyáni Nándor.

A magyar ifjuság a 30-as években.

Pulszky Ferenc e napokban fölolvasást tartott a tudomány- és műgyegetemi körben, hová az ifjuság hívta meg. Készséggel fogadta e fölhívást, s igen érdekes fölolvasást tartott ifjukori élményeiből, melyek a nevezetes 30-as évekre esnek, midőn a pozsonyi országgyűlési ifjuság oly élénk szerepet vitt, s mikor a pozsonyi diéta kiváló nevezetességei mellett már határozott körvonalakban bontakozott ki azok alakja, kik a környezetes évek nemzeti küzdelmeiben elsőrendű kitünőségekké váltak. E fölolvasásnak mind korrajzi, mind történeti adataiban annyi jellemző és érdekes van, hogy bizonyára olvasóink is szívesen fogadják annak kivonatolt ismertetését.

Pulszky legelőször azt említette föl, hogy a harmincas években a fiatal ember előtt még csak kevés pálya volt nyitva. A legszegényebbek papok, tanárok, vagy orvosok lettek, a legtöbb azonban jogi pályán készült, mert divat volt, hogy a ki ügyvédi oklevelet nem szerezhetett, nem is boldogult sehoh. Az akkori praxis szerint két évig hallgatták a jogtudományokat, melyeket legfeljebb három tanár adott elő, aztán egy évre mentek vármegyére, vagy a districtualis táblához, mint az alispán patvaristája, a kerületi tábla ülnöke, vagy valamely ügyvéd irnoka. Másik esztendeig a kir. táblánál jurátuskodtak, s csak ezután tehetek ügyvédi vizsgát.

Egy része azonban az ifjuságnak Pozsonyba, a diétára ment. A fölolvasó a jutott gr. Haller Ferenc mellé, mint országgyűlési gyakornok, kiknek száma abban az időben ezerhez közel járt.

Rögtön elmentünk — folytatja a fölolvasó — Halczli kávéházába reggelire, ott olvastuk az újságokat, a melyek nagyon különböztek a mostaniaktól. A külföldiekből csak egy járt az országba, az „Augsburger allgemeine Zeitung”, melyből az angol parlament és a francia kamarák diskussióját tanulmányoztuk a legnagyobb figyelemmel. Az „Oesterreichische Beobachter”-rel senki sem gondolt, mert ez Metternich reakcionárius organuma volt. A magyar újságok alig tartalmaztak valamit Magyarországról; az országgyűlésről mélyen hallgattak, mert azon követek közül, a kik mindjárt az országgyűlés elején a legzebb beszédeket tartották a sajtószabadság ügye mellett, midőn ezáltal fölbátorítva a „Jelenkor” némely beszédek kivonatát adta, többen följájdultak, hogy a lapok elferdítik beszédeiket és panasza mentek a personalishoz és a palatinushoz, kik örültek, hogy volt alkalmuk a magyar újságoknak megtiltani az országgyűlési közleményeket; elindították tehát hozzájuk a parancs, hogy csak annyit szabad nekik az országgyűlésről megírni, a mennyi a pozsonyi deák és német újságban jelent meg, ez pedig soha sem volt több, mint az, hogy ezen és ezen a napon kerületi, országos vagy förendi ülés tartott.

Az ifjuság volt tehát jóformán az összes közönség, mely tudta mi történik az országban és nagyon természetesen épen úgy azt hitte, hogy ő a közvélemény, a mint ezt a pesti nagyobb lapok most is magukról hiszik; a miért magasztos hivatásuk érzetében is igen pontosan eljártunk 10 órák az ülésekbe, hol mint a jelen nem levő magnások képviselői, legnagyobb részünk magában a teremben a követek háta mögött foglaltunk helyet, míg egy másik rész a galérián telepedett meg, hová a követek feleségei s leányai szintén szorgalmasan eljártak, ha másért nem, unalomból, mert nem volt körülön kívül egyéb társaság Pozsonyban; ha pedig gyanították, hogy valamely kérdés érős beszédekre fog alkalmat nyújtani, akkor csakugyan megtelt a karzat.

A legkitünőbb két ember a követek közül nézetünk szerint Kölcsey Ferenc volt és Ragályi Tamás, s nem egyszer támadt vita közöttünk, melyike legyen a nagyobb hazafi s kitünőbb férfi.

Én kezdettől fogva Kölcseyhez ragaszkodtam, széke mögé tettem a magamét, hová 10—12 társam sereglett, míg Vukovics Sebő és más 10—12 fiatal ember Ragályinak volt híve. Deák Ferenc ekkor még új követ volt, s minthogy mindig éles logikával, tehát kevesebb melegséggel és költői phantáziával szökölt, mint Kölcsey és nem oly körmönfont phrasissokkal és ügyesen kiesztorgályozott közhelyekkel mint Ragályi, még nem bírta az ifjuság szeretetét, ámbár minden beszédét csak oly hangosan éljeneztek meg, mint akár Kölcseyét, akár Ragályiét. Nagy Pált nem szerettük, mert gyanúsítottuk, hogy a kormányt eladta magát, de mégis valahányszor fölszólt, genialis rögtönzött szónoklata elfelejtetté velünk gyanunkat. Ellenben kedvencünk volt Balogh János, szép fiatal ember, ki velünk ép oly barátságosan szökölt, a mint ostentatív lenőzte a nagy urakat, mindig hideg és kihívó szónoklata tetszett nekünk inkább bátorsága mint logikája miatt; nem kevésbé kedves ember volt Beöthy Ödön, gömbölyű ősz fejével s szikrázó szemével; a kis huszár oly élesen vagdalózott az aulikusok szónokaival, hogy szerettük volna megcsókolni. Klauzálnek ezüst hangja és lelkesedése bennünk is folytonosan fölgerjesztette a lelkesedést. Bezerédy pedig, ki szerette pengeni az örök igazságot, s mindig igyekezett nagy elvekre vezetni vissza a diskussiót, nagy kegyben állott az ifjuság előtt. Nem hagyhatom meg el az öreg Palóczy Lászlót, a kerületi jegyzőt, kinek kábilnista szónoklata a mult századra emlékeztetett, míg elvei korunkéi voltak, de azért senki sem gyűlölte úgy az új szököket, mint ő, s ha valaki a kor szellemét: vagy épen jellemét említette, az öreg ur nagy mulatságunkra mindig összeresztett; de ha az ellenzéki szökök jeleit megtapsoltuk, rendszeren lepiszegettük a kormánypártiakat, mit Zsedényi, akkor még Pfanschmidt Eduard, igen jó izű mosolylyal fogadott, sőt Andrassy Józsi az esztorgomi követ se nehezelt reánk, kinek mindig rögtönzött szónoklata, mert lustább volt, mint hogy beszédeit átgondolta vagy leírta volna, a kitünőbbek közé tartozott. A megöszült régi táblabírák azonban, a kik nem tartoztak az opozícióhoz, ha partesi ideáikat lapos nyelven az országgyűlés elé tállalták s bölcseőségük pizszegéssel fogadtak, ropantul haragudtak nekik, mi pedig csupán pajkosságból még jobban lármáztunk, mert azt tartottuk, hogy mint abszenciunok szavunk lévén, habár szavazatunk tekintetbe nem vétethetett, véleményünket jogosan nyilvánítjuk együttes éljenzésekkel vagy pizszegéssel.

Ülés után vendéglőbe, kávéházakba oszlott az ifjuság. Sokan el voltak foglalva a diktatúránál, mert azon időben még az országgyűlési iratokat sem volt szabad rögtön használna kinyomatni, hanem mintha a XV. század előtt élénk, minden óvmány kéziratban készült, minden követnek és királyi tabularistának irnoka elfoglalta tehát princípálisnak szököket az országban, és írta számára a határozatokat, üzeneteket és törvényjavaslatokat, melyeket a personalis vagy a kerületi jegyző patvaristája mondatott az elnöki szökökről; sokan ismét Kossuth Lajosnál találtak foglalkozást, ki az országgyűlési tudósításokat oly ügyesen szerkesztette, hogy sok követ csodálkozott tulajdon szónoklatai tehetése fölött, midőn beszédét velős és választékos kivonatban olvasta. Ezen tudósítások körülbelül 100 példányban küldettek szét az országba. Itt is tehát csak oly diktatúra állt, mint az országban.

Az ifjuság nagyobb része azonban kávéházban vesztegette idejét. A komolyabb rész ezért elhatározta, hogy „társalgási kört” alakít, s erre Pulszky szövetekezett Asztalosossal, a marmarosi követ fiával, ki később 1849-ben, mint országgyűlési elnök halt meg; Lovasy Lászlóval s Vukovics Sebővel. Az eszme gyűjtött, s a kör megalakítói közt ott volt még a két Ormos, a mostani temesi főispán és testvére, a ki a mult országgyűlésen képviselő volt s utolsó időben halt meg, ott volt még Madarász László és József is; Szacsavay, az 1849. országgyűlés szerencsétlen jegyzője, Pap Endre kedvelt költő, Kovács Benze, Bojtor Endre, jelenleg az alsóház irodájának igazgatója. Később ifj. Pázmány Dénes s néhány fiatal ember, számunk azonban sohasem haladta meg a százat.

Az alapszabályokban sok vita után sem tudták megállapodni, s végre küldöttsgileg kérték föl Deák Ferencet, hogy készítse e. l. Deák el is készítette, de az sem tetszett, s annyira átváltoztatták, hogy Deák maga sem ismerhetett rá.

A kör csendesen élt, a fölolvasások nem sokat értek, de az országgyűlés zavaros folyamata, Kölcsey visszahívása, Weselényi notapőre, Baloghnak nyilatkozata, hogy b. Weselényi szavait magáévá teszi, ennek következtében a visszahívási kísérlet Barsban, időnként éltékíték a kört. Egészben véle azonban a kör ártatlan volt. De akkor semmiféle kört vagy egyesületet nem néltök jó szemmel, s az ifjusági körnek az is halálös vótát róvatott föl, hogy a Weselényinek és Széchenyinek rendezett féklyás menetben részt vett. Az akkori idők jellemzésére említi Pulszky, hogy őt a római archeologiai társulat tagul választván, b. Vay Miklós ugyancsak megfédette, hogy vigyázzon magára, mert örvénybe jut. A kör elhatározta tehát, hogy alapszabályait bemutatja a personalinál, Somssich Pongrácznál. Ez is oly merésznek tetszett, hogy a kik a cenzurára készültek, nem mertek a personalis előtt ily dologban megjelenni. Végre Pulszkyra bízta a küldetést. El is ment Somssichhoz, de az még szökösem engedte jutni, szenvedélyesen megtámadta, s figyelmeztette Martinovitsnak és társainak sorsára. Az alapszabályokat nem is vette kezébe, s folyton epéskedett, úgy hogy Pulszky minden eredmény nélkül távoznia vót kénytelen.

Ezek után a kör üldözése megkezdődött, s egy udvari parancs eltiltotta azokat az ügyvédi cenzura letéhetésétől, kik a körhöz tartoztak. A tagok tehát kiléptek egymásután. Pulszky is így tett s a cenzuránál egy óra hosszágú a felégsértési pörök természetéről kérdezték. Később Sáros megyébe ment, hol aljegyző lett, s kemény megrovásban részesült, mert egy rábírt föliratot a királyhoz magyar nyelven szerkesztett. Nemokára ezután egy rokonával Angliába ment, s az angol lapokból olvasta az 1836-iki befogatásokat, melyek Pozsonyban történtek, s melyekből a Lovassy-féle pör az akkori országgyűlési ifjuság üldözését oly élénken bizonyítja. Mindezeket már csak röviden említette Pulszky, utalva az ifjuságot Horváthnak „Huszonöt év történeté”-re.

Pulszky, midőn szelleműs fölolvasását bevezette, a következő elmés hasonlatot mondá: „Chiliben magas hegy oldalában láttam egy vendéglőt, a hol a vendégek különös látványt nyujtanak; az egyik rész ingujjban isszal, míg a másik rész vastag téli ködmönökbe burkolózik. Ez igen természetes. Az ingujjban levők a hegytetőről jönnek, a jegesek régióból és minél közelebb jutnak a tropikus éghajlatu völgyhöz, annál jobban isszadnak; a téli kabátban levők a tropikus völgyből jönnek és a hegyoldalon mérsékelt éghajlatban már fáznak. Így vagyunk mi is az ifjusággal; mi, kik a 30-as, 40-es és 50-es évek zuzmarás idejét átéltük, mi a legujjban vívmányok mellett szinte isszadunk, míg az ifjuság a mi mérsékelt éghajlatunk alatt fázik és magasabb ideálok után tör.”

A hétről.

© Még mindig a mult hét eseményeinek behatása alatt élünk. Az oly váratlanul bekövetkezett fagy megdöbentett mindenkit s alig jutott valakinek észbe a meditáció. Mindenki a táviratokat leste, melyek leverőkénél leverőbb híreket hoztak s fokozták az általános megdöbentést. De mint rendszeren szokott lenni, hogy mikor nyakunkba szakad valamely vesztély, sokkal nagyobbunk képzeljük hirtelenében, mint a milyen valóban, az valósult ez alkalommal is. Már egész országterületeket, vármegyét elpusztulva, a fagytól elperzselt képzelt némelyik s maga elé rajzolta az éhínség sárga halálvázat, mint a melynek ez idén egyedül lesz aratása e szegény országban. Hála istennek, a bajt nem bizonyult olyan nagygnak, mint első pillanatra hittük. A közgazdasági miniszterium azonnal hiteles távirati sürgönyökért tett lépéseket, melyek az időjárásat az

ország különböző vidékeiről bejelentették. E sürgönyök nagyon enyhítettek a tulsötét képen. A legtöbb helyről azt jelentették, hogy a fagy csak a szőlőben tett kárt helyely-közel, perze nagyon sok helyen, és az ideji gyümölcsöt semmivé tette jóformán mindenütt. A tavaszi vetésben kárt nem okozhatott, mert az még nem fejlődhetett annyira, az ősziben pedig azért nem, mert az már előbb is oly rosz volt, hogy alig tehette roszabbá valami. E szerint az elmúlt zord időjárás a kenyér árára aligha lesz valami befolyással, oly nagygnal semmi esetre sem, mint hittük. Főkép miután a fagyra következett napokról érkezett táviratok hol erősebb, hol gyengébb esőkről tesznek említést országszerte, melyek, a mennyire lehet, enyhíteni fogják és talán helyre is ütik a bajt. — A fővárosnak vékonyan jutott ki az esőzészől, a mit különben a budapesti ember május 1-én, mikor a zöldbe szeretne rándulni, vagy — a mi fontosabb — mikor huzczokodnia kell, nem is igen sajnál, de a hideg, szeles, időjárás nagyon emlékeztetett arra, hogy hátha valahol a közelben hőesett. — A delegációk még nem kezdtek meg üléseiket, de tárgyalásai az albizottságok törléséből itélve nagyon érdekeseknek ígérkeznek.

A főváros lakosságának azonban, melynek előbb való a mindennapi kenyér a politikánál, akármily érdekességgel kecsgetnek a delegációk ülései, egészen más volt e héten a legéredkeesebb. Az, hogy a keserves házbérfizetés ideje alatt azt tapasztalták, a mihez nem is lehetett reményük, hogy tetemesen lement a házbér. A ki ezt ezeltől egy évvel állította volna, bizonyosan elviszik és becsukják a Lipótmezőre. Hiszen még magáról Deák Ferencről is egy olyan adoma kering, mely azt bizonyítja, hogy az ily esetlegesség bekövetkezését lehetlenségnek tartja. Mikor arról volt a szó, hogy az adót leszállítsák, azt mondta az öreg ur: „Barátim, az teljes lehetlenség. Az adóforrás is olyan, mint a kut. A ki bőven akar meríteni belőle, soha sem temeti be, de még inkább kiássá; így lesz aztán a kut is, az adó is mindig nagyobb, de soha kisebb.” Már pedig a magas házbér volt a fővárosiakon a legnagyobb adó.

Irodalom és művészet.

— A Franklin-fársulat kiadásában legujjabban a következő munkák jelentek meg:
A „Kisnemzeti muzeum” 23. és 24-ik füzeté:
„Hogyan boldogulunk?” Irta dr. Mathews Vilmos, fordította Polgen. Ára egy-egy füzetnek 50 kr. E derék munkát közelebb részletesebben ismertetni fogjuk.
„Vezérossillagok,” vagyis velős mondatok és költői gondolatok honi és külföldi remekírók műveiből. Második bővített kiadás. A 25 ivre terjedő, csinosan kiállított kötet ára 2 ft.
„A nagyapó elbeszélései.” Irta Tóth József. Az ifjuságnak ajánlható olvasmány. Szinezett czimképpel, kemény kötésben ára 1 ft 40 kr.
Falusi könyvtár, XI. f. Gyakorlati utmutatás az „eperfa-és selymhernyó-tenyésztésre.” Irta Áron Ede. Második kiadás. Ára 50 kr.
„Német nyelvtan.” Középp., reál-, polgári iskolák, képezdek stb. számára s magánhasználatra, írta Graf Jakab, a német nyelv tanára a kolozsvári ref. főtanodában. Első rész, ára 80 kr.
„Világtörténelem rövid előadásban.” A legujjabb történeti könyvekből tett jegyzetek kötetek képezdek, polgári és felső leányiskolák számára. Irta Vasvári Benő tanár. Első kötet: ó-kor. Ára 60 kr.
A „Döntvénytár” X. füzeté, általános tárgymutatóval ellátva, melyben a „Döntvénytár” összes tíz kötetében foglalt elvi határozatok a polg. rendtartás és egyéb törvények s rendeletek §§-ai szerint sorozva foglaltatnak.

Ezen általános tárgymutató 13 nyomtatott ivre terjed és könnyebb használhatóságot végett az anyagfőosztás szerinti repertoriummal van ellátva, úgy hogy bármely határozat a nagy anyaghalmból azonnal fölálalható. Ezenkívül a döntvények rendezes gyűjteményéből 15 nyomtatott iv foglaltatnak ezen tekintélyes füzetben, melynek ára 3 ft 50 kr.

— A „Budapesti Szemle” május-juniusi füzeté megjelent következő tartalommal: „Szerbia és a forradalom kezdete” Kállay Bénitól, a belgrádi főkonzultól; „Voltaire” Bodnár Zsigmondtól; „Az orosz hadjárat Khiva ellen” Vámbéry Armintól; „Stuart Mill önéletrajza” Laugel Ágost után; „A drágakövek a bécsi világtárlaton,” dr. Szabó Józseftől; „A párisi mai hírlapírók,” a „Cornhill Magazine” után; „A sellő” Gyulaitól, Góthe „Élő emléke” Szász Károlytól s „Mesék” Greguss Ágosttól; „A legujabb magyar lyra”; „Ángelo de Gubernatis újabb művei” gróf Kun Gézáttól. Az „Értesítő”-ben pedig a „Közigazgatásunk és a magyar nemzetiség” című röpirat, György Endre „Angol államférfiak és szökök”-ről irt könyve, Kriesch János „Természettudományi elemek”, Cotta „A jelen geológiájának forditása s Jókai „A holt költő szerelme” című balladája vannak ismertetve.

— Az akadémia kiadásában becses szakmunka jelent meg következő czimrel: „Magyarország hártayagombáinak válogatott képei. Schulzer István saját észleletei és rajjai nyomán a magyar tudományos akadémia 3-ik osztályának megbízásából kidolgozta Kalthbrenner Károly, rendes tag.” É. czim latinul is van. E füzet 50 faj gombáról szól. A szöveg az Athenaeumban, a szinezett képek Bécsben Hartingernél nyomattak. Ára a díszes füzetnek 6 ft.

— Kétszáz év előtti magyar író emlékek eleveníti föl az „Irodalmi Értesítő” legutóbbi száma, gr. Zichy Péterét, ki 1674-ben született, és Homonnai Drughet Klárához irt egy lírai beszély-törvédek. Nyomatásban nem jelent meg; kézírata a budapesti tudomány-egyetem könyvtárában van, és 9 beírt és 47 üresen hagyott lapra terjed. Toldy Ferenc fedezte föl és mutatta be az „Uj Magyar muzeum”-ban 22 évvel ezeltől.

— Lukács Móricz, irodalmunk rég hallgatott jelese, jelenleg „Emlékiratai” elkészítéséhez fogott Meranban. Minden bizonyony kiváló érdekű mű lesz, akár a toll jeleségét, akár pedig az író összeköttetései ekintsük a tudományos és politikai körökkel.

— A „Tyukász” című hasznos könyv jelent meg Grubicy Geyzáttól, ki mint szakavatott a közelebb tartandó baromfi-kiállítás bizottságának elnöke. E munkát az országos magyar gazdasági egylet szakértői is kedvezőn bírálták meg, s Kenessey Kálmán irt hozzá ajánló előszót. A 42 farnetesű képpel ellátott könyv ára 1 ft. Stolp Károly pesti könyvkereskedésben rendelhető meg.

— Az „Apoló” zeneműfolyóirat 9 és 10-dik kettős számában a következő zeneművek vannak: id. Ábrányi Kornél pályanyertes magyar lassuja, toborzója, csárdása, Juhász Aladár indulója, Schmidt Péter rondója, Zapf Antal „Le papillon” szalondarabja, Bella L. J. szöveg nélküli dala (hegedűre), két régi magyar dal s Kiss Béla „Jászberényi emlék”-e.

— Színház. A nemzeti színházban máj. 1-én Rákosi Jenő mint népszínműrő mutatta meg magát. Darabjának czime: „A ripacso Pista dolmánya”, s kissé nyíttes kelméből készült új színözassal. Dráma belbecse minél kevesebb van; néhány hatásos s egy pár mellékes népies jelenet, az elég választékos nyelv, a csinos népdalok, Blahány asszony ügyes játéka, főkép pedig a közönség jóindulata a népszínművek iránt, rövid ideig fen fogják tartani. A gondos, de nem minden affektáltság nélküli nyelv is a jó tulajdonai közé tartozik. Legfőbb baja, hogy maga a mese nem sok érdeket gerjeszt, s a mellékes epizódok, mint a licitálási és vásári jelenet, keltik föl leginkább a figyelmet, ezek is tarkaságuk által. A mese sok visszaemlékeztést költ régi darabokra, sőt a színpadok ötven év előtti naiv termékeire is, mikor elvesztett gyermekek, rongyokban növekedett fiuk vagy leányok nagy familiába jutása nélkül alig mult el egy-egy színházi este.

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg artézi forrás — porcellán-, márvány-, kád- és kőfürők zuhany készülékekkel — egyszerű kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül- és belföldi lapok — naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a Margitszigeti hévíz kedvező eredményt használhatott:

Köszvény — az ízületek, izmok, csontváza, ideghüvely, idült csúza. A csúz, köszvény, erómi behatások, typhus után fellépő hűdés. — Zsábák. — A csontbántalmakat, esontszüt, ízületi bajokat és külsértéseket követő elváltozások. — Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. — Bőrbántalmak. — Vizeleti nehézségek. — Méh- és hüvelybántalmak. A hévíz belsőleg eredményt használhatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigeten van gyógyszerár; rendelő orvos: **Dr. Verzár**. Bérleteknél úgy a fürdő-, mint a menedzser együttes váltásánál árelel, gedés. A szigeten lakók a fürdő használatnál és a menedzsernél előnyben részesülnek. A fővárossal óránként kétszer közlekedés.

A nyári idény május 1-én megnyitják.

A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában.

A Margitszigeti felügyelőség.

Utolsó posta: Ó-Buda.

229 (5-6)

Gazdagodni

kíván minden ember, aki még nem az. Az utat hozzá, **Orlőce R.,** mennyiség-tanárnak. Berlinben, Wilhelmstrasse 125, — játékutastási nyújtják, kinek egy

2400 frtos terno-nyereményt

köszönhetek. Ne mulassza el ezt senki, mert a mulasztás nem lenne megbocsátható. Nyilván is inkább, mintán minden kívánt tudósítás ingyen s bérmentve adatik.

Szeged. 225 (1)

Sárközy N.

A bécsi napernyő-gyár felhagyása miatt, azon kellemben helyzetben vagyok, a legújabb most készített dus raklárát **NAPERNYŐK-nek** hölgyek és urak számára a legolcsóbb gyári-árak mellett eladó. **Hatszék M. K. S. optikus.** 8. szám. Postai város-utca 8. szám. Nádor utca 10. szám. 241 (2-3)

Házassági ajánlat.

Egy a közép osztályhoz tartozó ép és erőteljes 31 éves f. fi. ki évi házi szükségletére 1000 frtot mindenkor biztosan fordíthat, egy szinte a közép osztályból való 20-tól 25 éves nőt nősülni kíván, melynek hozománya legalább annyi legyen, hogy a kamatja a fentebbi összeg felét megközelítse. Levél által értekezhetni e czímen.

240 K. M. S. urnak. (2-2) poste restante Kőrös-Ladány.

Asványköveket,

kitömött állatokat, fergeket,

mindennemű **csontvázakat**

ajánl egyenként, valamint egész gyűteményeket

Dr. Eger Bécs,

Giselstrasse 1.

A „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

Gróf Széchenyi István

munkái

korszerű kivonatban.

Második kiadás.

Három kötet.

Ára a három kötetnek füzve 5 ft.

Budapest, május 17-én 1874.

20-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy órázr hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Haasenstejn és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Sellenstrasse Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

BROGLIE HERCEG.

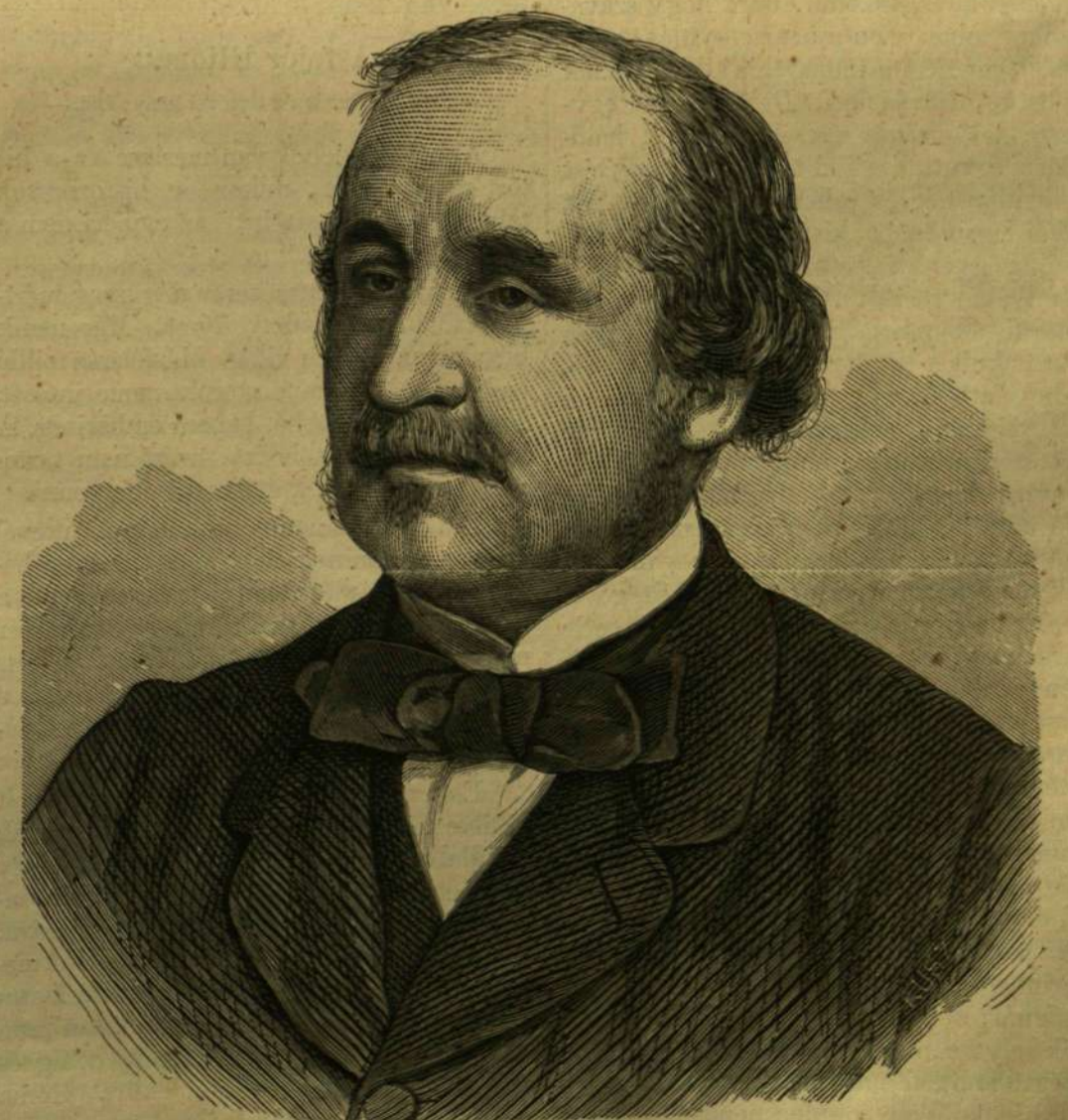
francia parlamenti küzdelem újra megindult. Az elnapolt nemzetgyűlés ülésai május 12-én megnyitlak, még pedig meglehetősen kedvezőtlen előjelek között a kormányra nézve. Az új helyzet megteremtője, Broglie herceg, azon veszi magát észre, hogy nem ura többé az általa teremtett helyzetnek. A kormány határozatlan politikájával odáig vitte, hogy most már egy határozott pártra sem támaszkodhatik biztosan. A septennatus, Mac-Mahon uralmának hét évre biztosítása képezi a kormány főgondját. A szabadelvű párt, a republikánusok még ugyan hajlandók lennének a kormányt ebbeli törekvésében támogatni, de csak az alatt a föltétel alatt, ha a kormány már e septennatus alatt is oly politikát követ, mely előkészítse a köztársaság végleges szervezését. Azonban a legitimisták, kik az előtt erős kontingensét képezték a Broglie támogató tábornak, el vannak keseredve, kivált a bonapartisták térnyerése miatt, melyet a kormány felszeg rendszabályainak tulajdonítanak s határozottan a monarchiát követelik, még pedig a hagyományos, legitim, isten kegyelméből monarchiát. Chambord gróf, a frohsdorfi remete már a szomszéd Brüsseltől várja az intést, mely az akezió megkezdésére hívja. Negyven legitimista hirlap nyílt és elkezeredett háborut üzen Broglie kormányának, s a miniszterium fejének nem marad más választása, mint vagy kétes biztatásokkal, cselvetésekkel biztosítani magának a parlamenti többséget, vagy rátérni Gambetta nézetére, melyet később Thiers is elfogadott, hogy az eredetileg csak a pacificatio keresztülvitele végett összehítt, de mandatumát önkényileg továbbra is kiterjesztett nemzetgyűlést föl kell oszlatni s mást hívni össze, a mi újra veszedelmes játék, miután nagy azoknak száma, kik az általános szavazatjogot sürgetik, mely esetben aligha nem újra a Napoleon név kerülne ki az urnából, ki tudja, hányadszor. Broglie tehát a két ellentétes, egyfelől

a végleges respublikát, és másfelől a végleges monarchiát követelő pártok között valóságos két malomkő közé szorult, s nem lesz csodadolog, ha azt, ki Franciaország legújabb történetében a tulajdonképi mozgató rugót képezte, egyszer csak megörlöve látjuk.

E függő helyzet az, mely most Broglie érdekes jelenségé teszi, mert az ő magatartásától függ nagy részben e pillanatban a francia ügyek miként fejlődése.

Mac-Mahon jelenleg Franciaország feje, de az ő feje, mely helyette gondolkozik és cselekszik Broglie herceg. Családja régi s tagjai közül sokan tettek már jelen-

tékeny szolgálatot hazájoknak. A Broglie közül három a mult században Franciaország marsallja volt s a herceg atyja is két ízben volt minisztere Lajos Fülöpnek. Ugy hogy Broglie azt mondja egy párisi bon mot, hogy azért barátja az örökösöknek, mert ő maga is nem szerezte, de úgy örökölte az állambölcséséget. Atyja négy év előtt hunyt el. Anyja a szellemdús Staël asszony leánya volt. Ő maga 1821-ben született. Nevelését egészen Párisban nyerte, s már ifjú korában föltüntirataival, mint gróf Montalembert időszi közlönyének munkatársa. Elsajátította mestere tanait: a hagyományok és az egyház ha-

BROGLIE HERCEG, FRANCZIA MINISZTERELYÖK.

AZ „ANKER” élet- és járadékbiztosító-társaság XV. mérlegszámlája.

Cselekvő.	frt	kr.	Szenvedő.	frt	kr.
A részvényesek alapszabályszerű kezessége	700,000	—	Kiadott részvénytőke	1,000,000	—
Pénztári-állomány 1873. decz. 31-én	188,339	53	Jutalék tartalék és biztosítási alap	5,128,347	86
Ingóságok	9,526	77	Tartalék az igazgatósági tanács járuléka	405,671	44
Alapítási költségek teljesen törlesztettek	—	—	„ haláleseti biztosításra és nyereményrészlettel	183,582	87
Előre fizetett tőzsedíjak és más a jövő üzletév terhére eső előfizetések teljesen törlesztettek	—	—	Alapok az élet-esetre nyeremény-részlettel biztosítottak részére	171,339	48
Kölesönkövetelések biztosítólevelekre	504,762	55	Általános tartalékalap	191,250	—
„ tőzsedeszerűleg adományozott értékpapirokra	1,450,225	69	Külön tartalékalap	176,300	—
Kölesönkövetelések jelzálogra	2,086,537	75	Az ingatlanok terhelhetése	104,700	35
Ingatlanok (Ankerhof, egy ház a Graben-nen és egy ház a József-városban Bécsben)	1,781,364	52	A viszontbiztosító társaságok fizetése	165,873	99
Értékpapírok 20 db. Securitas részvény (600 ftjával időközben eladatott) 12,000 ft.	—	—	Kamatok és osztalékhatárlékok	35,314	40
22,600 ft. m. nyug. vasp. elsőbbs. 80 ft. 18,080 „	30,080	—	Fentartott halálesetekre tartalékok	110,413	45
Utalványok és pénztárjegyek	387,663	53	Különféle adósságok	342,264	02
Egyenlege a viszontbiztosító társulatoknak	88,985	22	Nyereség 1872-re	34,700	18
Különféle követelések	553,485	45			
Biztosítékok	34,759	79			
Részvény szelvények	63,258	72			
Értékpapírok az élet-esetre nyeremény-részlettel biztosítottak 181,500 frt. Különféle elsőbbségek és záloglevelek	170,948	52			
	8,049,758	04		8,049,758	04

Számvizsgáló-választmány:

Flesch Herman.
Cels F.
Dubsky A. gróf.

Igazgató-tanács:

Zichy Ödön gróf, elnök.
Hartig Ödön gróf, alelnök.
Hoyos Rudolf, gróf.
Nákó Kálmán gróf.

Igazgatóság:

Pontzen Tivadar.
Marquis de Ville Henrik
Villers Sándor.
Wening-Ingenheim János b.

Dr. Bodart Narciss.
Fencz Vilmos, vezértitkár.